

שם הפעילות: דוח איש המאדים

מומלץ לשכבת הגיל: יסודי (ה'–ו') וחיבת ביניים

במדינת ישראל, מדינה קולטת עלייה, חיים בני אדם שהגיעו מתרבויות שונות. מפגש בין-תרבותי עלול להביא לפרשנויות מוטעות ולא-הבנה לגבי תופעות שונות. הסיבות לפרשנויות הללו ולא-ההבנה יכולות להיות תפיסות עולם אחרות, אמונות שונות, ערכים אחרים, מערכת חוקים לא מוכרת, תקשורת מילולית לא מובנת, מאפיינים פיזיולוגיים, שפת גוף, צורת לבוש, טכנולוגיה, צורת מגורים וסוגי מזון לא מוכרים.

בפעילות המוצעת נבחן בדרך הומוריסטית כיצד פרשנות תרבותית מוטעה מובילה לחוסר הבנה מוחלט של התופעות הנצפות.

מטרות

- להעלות את המודעות לתופעה של מתן פרשנות מוטעית שמקורה ברקע תרבותי אחר ובעולם מושגים שונה.
- להרחיב את נקודות המבט לגבי אירועים הקשורים לחיים בחברה רב-תרבותית במעגלי החיים של התלמידים.

מהלך הפעילות

1. מחלקים את התלמידים לקבוצות בנות 4-6 משתתפים. כל קבוצה קוראת את דוח איש המאדים ומנסה להגיע לפתרון ה"חידה": במי מדובר? מהו המקום? מהו האירוע?
2. נציג מכל קבוצה ידווח במליאה על הפתרון שאליו הגיעה קבוצתו. על הנציג להסביר על סמך איזה תיאור זיהתה קבוצתו את סוג האירוע – עובדות, השערות, היכרות מוקדמת עם הסיטואציה...
3. דיון במליאה
 - א. מה היו הנקודות הקשות לזיהוי, מדוע?
 - ב. מה היה מקור הטעויות בפירוש הסיטואציה, מדוע?
 - ג. במה טעה איש המאדים, מדוע? (הקשר תרבותי, אסוציאטיבי שונה).
 - ד. האם נתקלתם במצב שבו טעיתם בפירושה של התנהגות או תופעה על רקע של שוני תרבותי?
 - ה. האם בחברת התלמידים אתם נתקלים בשוני תרבותי ובפרשנות שונה? כיצד לדעתכם מתמודדים עם תופעות של שונות ללא פגיעה ב"אחר"?

דוח איש המאדים

נכתב בידי ריטה סבר, מתוך: משמעותה של מחויבות, מוסד ואן ליר, 1983.

במסגרת התכנית לחקר החלל שלחו אנשי המאדים משלחת לסקר תופעות שונות בכדור הארץ. דוח זה התקבל מאחד מחברי המשלחת:

מקום התצפית שלי הוא מבנה גדול המחולק לכמה יחידות משנה בגדלים שונים. היחידות המובחנות ביותר הן אלה: אחת גדולה ושתיים קטנות במיוחד. יצורי-הארץ מתכנסים במבנה זה ברוב הזמן בשעה קבועה של היממה למשך פרק זמן קבוע. לא נראה לי שהקבוצה המתכנסת מכילה אותם יצורי ארץ בכל התכנסות, אך בשל הדמיון הרב של היצורים זה לזה, לא הצלחתי לקבוע עובדה זו בוודאות. לכל התכנסות שלושה חלקים: החלק החשוב ביותר נראה לי החלק האמצעי, שהוא הקצר ביותר ובעל הייחוד הרב ביותר, כפי שאתאר להלן.

החלקים הראשון והאחרון דומים מאוד זה לזה: כל המשתתפים בהתכנסות שוהים ביחידת השטח הגדולה שהזכרתי לעיל. הם מתחלקים לשני סוגים: חלקם האחד יושבים בצורה פסיבית מרבית הזמן, וחלקם האחר מתנועעים ומשמיעים קולות בצורה הנראית לעתים די מאורגנת ומתוכננת. כל אחד משני הסוגים שוהה בחלק אחד מסוים של יחידת השטח. אין יחס מספרי קבוע בין שני הסוגים: לפעמים מספרם של בעלי התפקיד הפסיבי קטן יותר ממספרם של המתנועעים אבל לעתים קרובות יותר היחס הוא הפוך דווקא. לא ראיתי מקרים שבהם התקיימה התכנסות של סוג אחד מהשניים בלבד. נראה לי שבחלק הראשון מתבצעת מעין תפילה בציבור, ובעלי התפקיד האקטיבי משמשים כנראה שליחי ציבור; ואילו בעלי התפקיד הפסיבי משתתפים בפולחן רק פעמים ספורות, וזאת על ידי השמעת תרועות רמות באמצעות שתי שלוחות ארוכות של גופם.

בחלק האמצעי, שהוא כנראה החלק העיקרי של ההתכנסות, מקבלים כל המתכנסים את הזכות להתנועע ולהשמיע קולות, ונעלמת ההבחנה בין שני סוגי

התפקידים שתיארתי קודם. אבל בחלק זה מתבלטים שני סוגים חדשים של תפקידים: למרבית היצורים מותר להתנועע באזורים הגדולים של מקום ההתכנסות, אך רק למעטים מותרת הכניסה לאחת משתי היחידות הקטנות ביותר שהן כנראה המקומות בעלי החשיבות הרבה ביותר בכל בית התכנסות. חשיבותם רבה עד כדי כך שלא ראיתי אף לא יצור-ארץ אחד שהייתה לו הזכות להיכנס לשתי היחידות. אותם שהותר להם להיכנס נכנסו כאמור רק לאחת משתי היחידות. לא נראה לי שהייתה להם אפשרות לבחור בין השתיים, אם כי ברור היה לכל בעל זכות כניסה איזו משתי היחידות פתוחה לפניו ואיזו לא. לא הצלחתי לעמוד על החוקיות של החלוקה לשתי יחידות, בכל אופן לא נראה לי שזו חוקיות הנשענת על הישגים, מאחר שלא ראיתי דרישה להצגת תעודות כלשהן. עלתה בדעתי האפשרות שהחלוקה מתבססת על מאפיינים תורשתיים-פיזיים, כגון מספרן של שלוחות הגוף המשמשות לתנועה. ראיתי אמנם שלאחת משתי היחידות נכנסים רק יצורים בעלי שתי שלוחות תנועה ואף לא יצור אחד בעל שלוחת תנועה יחידה. הבעיה היא שליחידה השנייה נכנסו יצורים משני הסוגים. כאמור, רק מעטים זוכים להיכנס לאחת משתי היחידות החשובות האלה בחלק האמצעי של ההתכנסות. אמנם רבים יותר מחכים בחוץ ומנסים להשיג זכות כניסה, אך בסופו של דבר היא ניתנת רק ליחיד סגולה.

כל אחד מאלה זוכה באפשרות להתייחד זמן מה בתוך תא ההתבודדות עם מזבח. התא ניתן בדרך כלל לסגירה. ההתייחדות מסתיימת בטקס קצר, שיש הקפדה על ביצוע אחיד ומדויק שלו. המתייחד נוגע בחלק מסוים של המזבח, בכך הוא גורם להופעת זרם חזק של מים בקול רעש גדול. רק אחרי ביצוע טקס מים זה, עוזב היצור את תא ההתבודדות וחוזר להתערב בין שאר היצורים.

במחקרי הבא בכוונתי לבדוק את השמועה שמזבחות דומים מצויים גם במקומות השהות הקבועים של יצורי הארץ, ולחקור מה הם טקסי ההתייחדות המקובלים שם.

פתרון היחידה

איש המאדים צופה בקהל שבא לצפות בהצגה בתיאטרון. בהפסקה חלק מבאי התיאטרון הולכים לשירותים. כאשר הם יוצאים מהשירותים, הם פותחים את ברז המים ושוטפים ידיים.